

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан факультету педагогіки і
психології
акад. Бондар В.І.

_____ (підпис)

«_____» _____ 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

варіативної навчальної дисципліни

Основи інтеграції змісту початкової освіти

освітнього рівня бакалавр

галузі знань 01 освіта/педагогіка

спеціальності 013 Початкова освіта

освітньо-професійні програми: 1. Початкова освіта та практична психологія
2. Початкова освіта та іноземна мова
3. Початкова освіта та дошкільна освіта

Шифр за навчальним планом **ВВ2.3**

Робоча програма затвердженої на засіданні Вченої ради факультету педагогіки і психології НПУ імені М.П.Драгоманова «___» _____20___ року, протокол № ____.

Розробники програми: Коханко Оксана Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та методики початкового навчання факультету педагогіки і психології Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова.

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки та методики початкового навчання «29» серпень 2019 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри

(підпис)

_____ Шапошнікова І.М. _____

(прізвище, ініціали)

1. Опис дисципліни

Шифр дисципліни ВВ2.3

Загальні характеристики дисципліни	Навчальне навантаження з дисципліни	Методи навчання і форми контролю
Галузь знань: <u>01</u> <u>Освіта/Педагогіка</u>	Кількість кредитів – <u>3</u> <u>ЄКТС</u>	<i>Методи навчання.</i> <u>За джерелом передачі інформації:</u> словесні, наочні, практичні методи. <u>За характером пізнавальної діяльності:</u> пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, дослідницькі методи. <u>Інноваційні:</u> ігрові, інтерактивні, проектні <i>Форми поточного контролю.</i> <u>Усне і письмове опитування, модульні контрольні роботи, підсумкові проектні роботи</u> <i>Форма підсумкового контролю:</i> <u>Залік – 7 сем.</u>
Спеціальність: <u>013</u> <u>Початкова освіта</u>	Загальна кількість годин - <u>90</u>	
Освітній рівень: <u>бакалавр</u>	<i>Денна</i> <i>Заочна</i>	
	Лекції: 14 -	
	Практичні заняття: 30 -	
Статус дисципліни: <u>вибіркова</u>	Лабораторні заняття: - -	
Рік вивчення дисципліни за навчальним планом: <u>4</u>	Індивідуальна робота: - -	
Семестр: <u>VII</u>	Самостійна робота: - -	
	46 -	
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: <u>2</u> - самостійна робота: <u>2</u>	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС: 46 -	
Мова навчання- <u>українська</u>	1/2 -	
<i>Передумови навчання</i> «Дидактика», «Теорія і методика виховання», методики навчання в початковій школі		

Предметом вивчення навчальної дисципліни є процес інтеграції змісту початкової освіти.

Міждисциплінарні зв'язки: навчальний спецпрактикум враховує попередню підготовку студентів із навчальних курсів: “Вступ до спеціальності”, “Загальні основи педагогіки”, “Історія педагогіки”, “Дидактика”, “Теорія та методика

виховання” та усіх методик початкового навчання; забезпечує базу для наступного поглиблення знань, умінь та навичок у ході педагогічних практик.

Мета і завдання навчальної дисципліни полягає у підготовці майбутніх учителів до реалізації інтегративного підходу у освітньому процесі початкової школи згідно Концепції «Нова українська школа» та нового Державного стандарту загальної початкової освіти.

II. Основні результати навчання:

Після вивчення спецпрактикуму студент набуває **знань** про:

- мету і завдання процесу інтеграції змісту початкової освіти;
- принципи та умови реалізації інтегрованого підходу;
- види та типи інтегрованого навчання;
- тематичну інтеграцію змісту початкової освіти;
- діяльнісний підхід до інтеграції навчання та формування інтегрованих (наскрізних) умінь молодших школярів;
- засоби впровадження інтеграції в навчанні;
- місце і роль вчителя в системі інтегрованого навчання учнів у початковій школі.

Формуються **вміння**:

- проектувати та здійснювати освітній процес у початковій школі на основі інтегрованого підходу;
- використовувати інтегровані навчальні програми та навчальні підручники для учнів початкової школи;
- проектувати і проводити інтегровані уроки, дні, тижні за тематичного та діяльнісного підходів;
- формувати в учнів компетентності та наскрізні вміння засобами інтегрованого навчання.

Майбутній вчитель оволодіває компетентністю: планувати, організувати та проводити освітній процес в початковій школі на основі інтегрованого підходу.

III. Тематичний план дисципліни

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредити ЄКТС 90 години.

№ з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна (вечірня) форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Практичні	Лабораторні	СРС	Аудиторні	Лекції	Практичні (семинарські)	Лабораторні	СРС
Змістовий модуль 1. Мета та завдання інтеграції в освіті											
1	Тема 1.1. Сутність інтеграції в освіті. Історія її виникнення й розвитку	6	2	4	-		-	-	-	-	-
2	Тема 1.2. Формування наскрізних умінь учнів у процесі інтегрованого навчання	6	2	4	-		-	-	-	-	-
3	Тема 1.3. Різні підходи та види інтеграції в освіті	8	2	6	-		-	-	-	-	-
Змістовий модуль 2. Тематичний та діяльнісний підходи до інтегрованого навчання в початковій школі											
4	Тема 2.1. Тематичне навчання – інтеграція змісту початкової освіти	10	4	6	-		-	-	-	-	-
5	Тема 2.2. Діяльнісний підхід до інтеграції навчання	8	2	6	-		-	-	-	-	-
6	Тема 2.3. Сучасний зарубіжний досвід впровадження інтегрованого навчання	6	2	4	-		-	-	-	-	-
Разом: 90 год.		44	14	30	-	46		-	-	-	-

IV. Зміст дисципліни

№ з/п	4.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.	Змістовий модуль 1. Мета та завдання інтеграції в освіті		
1.1	Тема 1.1. Сутність інтеграції в освіті. Історія її виникнення й розвитку 1. Поняття «інтеграція», «інтегроване навчання», їх сутність та трактування. 2. Основні завдання інтегрованого навчання, його результати. 3. Історія виникнення та розвитку інтегрованого підходу в освіті. <i>Рекомендовані інформаційні джерела: основні – 3-5, 8, 9, 12, 18, 19, 21, 22, 24-26.</i>		2
1.2	Тема 1.2. Формування наскрізних умінь учнів у процесі інтегрованого навчання 1. Сутність наскрізних (інтегрованих) умінь. 2. Способи формування наскрізних умінь учнів в процесі інтегрованого навчання. 3. Основні засоби формування наскрізних умінь («Коло вибору», «Я-речення» та ін.) 4. Комплексний підхід до розвитку наскрізних умінь у молодших школярів. <i>Рекомендовані інформаційні джерела: основні – 9, 22-26.</i>		2
1.3	Тема 1.3. Різні підходи та види інтеграції в освіті 1. Підходи до інтегрованого навчання у світі (мультидисциплінарний, міждисциплінарний, трансдисциплінарний). 2. Основні види інтегрованого навчання (внутрішньодисциплінарна, міждисциплінарна). 3. Використання лепбуків як ефективного засобу інтегрованого навчання учнів початкової школи. <i>Рекомендовані інформаційні джерела: основні – 4, 7, 9, 12-14, 23-25.</i>		2
2.	Змістовий модуль 2. Тематичний та діяльнісний підходи до інтегрованого навчання в початковій школі		
2.1	Тема 2.1. Тематичне навчання – інтеграція змісту початкової освіти 1. Форми та етапи реалізації міжпредметної тематичної інтеграції. 2. Моделі інтегрованого навчання за тематичного підходу: 2.1. Поєднання предметного та інтегрованого навчання. Інтегровані уроки та тематичні дні. 2.2. Інтегроване навчання за тематичними тижнями, їх планування та організація. 2.3. Інтегроване навчання за тематичними блоками. 3. Інтелект-карти (Карти знань) як ефективний засіб інтегрованого навчання. <i>Рекомендовані інформаційні джерела: основні - 4, 7, 9, 12-14, 23-25.</i>		4
2.2	Тема 2.2. Діяльнісний підхід до інтеграції навчання		2

2.3	<p>1. Сутність діяльнісного підходу в інтегрованому навчання.</p> <p>2. Цілі навчання (таксономія Блума)</p> <p>3. Розвиток критичного мислення учнів, деякі його стратегії</p> <p>4. Щоденні діяльності – ротаційні моделі «Щоденні 5» та «Щоденні 3».</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела: основні - 9, 16, 23-25.</i></p> <p>Тема 2.3. Сучасний зарубіжний досвід впровадження інтегрованого навчання</p> <p>1. Досвід впровадження комплексного навчання в школах США.</p> <p>2. Впровадження інтегрованого навчання в школах Канади.</p> <p>3. Інтеграція освіти у Фінляндії.</p> <p>4. Інтегрований підхід в школах Зх. Європи (Німеччина, Чехія, Угорщини та ін.)</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела: основні - 28. Інтернет-ресурси.</i></p>		2
-----	--	--	---

4.2. Тематика практичних занять

1. Сутність інтеграції в освіті. Історія її виникнення й розвитку.
2. Формування наскрізних умінь учнів у процесі інтегрованого навчання .
3. Основні види інтеграції (внутрішньодисциплінарний, міждисциплінарний).
4. Підходи до інтегрованого навчання (мультидисциплінарний, міждисциплінарний, трансдисциплінарний).
5. Використання лепбуків як ефективного засобу інтегрованого навчання.
6. Поєднання предметного ті інтегрованого навчання. Інтегровані уроки.
7. Інтегровані дні, їх планування та проведення.
8. Інтегроване навчання за тематичними тижнями та тематичними блоками.
9. Використання Інтелект-карт як ефективного засобу інтегрованого навчання .
- 10.Цілі навчання. Розвиток критичного мислення учнів.
- 11.Щоденні діяльності («Щоденні 5»).
- 12.Щоденні діяльності («Щоденні 3»).
- 13.Сучасний зарубіжний досвід впровадження інтегрованого навчання.

4.3. Організація самостійної роботи студентів

№ з/п	Зміст завдань для самостійної роботи	Форма звітності	Рекомендовані інформаційні джерела (основні)
1	Дослідження питання розвитку інтегрованого підходу в зарубіжній та вітчизняній освіті	Письмовий аналіз	<i>основні – 3-5, 8, 9, 12, 18, 19, 21, 22, 24-26</i>

2	Аналіз поняття «наскрізні вміння», проаналізувати можливості формування наскрізних умінь (згідно НУШ) на всіх уроках в початковій школі.	Письмовий аналіз	основні – 9, 22-26
3	Комплексний підхід до розвитку наскрізних умінь учнів в освітньому процесі початкової школи	Конспект; проект КТС (з описом наскрізних умінь)	основні – 9, 22-26
4	Аналіз впровадження внутрішньодисциплінарної інтеграції у досвіді роботи педагогів-новаторів 80-90 рр. 20 ст. (П.М.Ерднієв, В.Ф.Шаталов, С.М. Лисенкова, Ш.О. Амонашвілі)	Презентації	Наукові та методичні праці педагогів-новаторів. Інтернет-ресурси.
5	Розробка лепбука (на основі змісту початкової школи)	Творчий проект	основні – 4, 7, 9, 12-14, 23-25.
6	Розробка інтегрованого уроку за заданою темою, навчальними предметами та класом	Проект уроку	основні - 4, 7, 9, 12-14, 23-25.
7	Розробка тематичного дня за заданою темою та класом	Проект інтегрованого дня	основні - 4, 7, 9, 12-14, 23-25.
8	Планування тематичного тижня (за заданим класом)	План тематичного тижня	основні - 4, 7, 9, 12-14, 23-25.
9	Розробка інтелект-карти (на основі змісту початкової школи)	Творчий проект	основні - 4, 7, 9, 12-14, 23-25.
10	Розробка інтегрованого уроку з використанням способів розвитку критичного мислення учнів	Проект уроку	основні - 9, 16, 23-25.
11	Дослідження досвіду впровадження інтегрованого навчання в інших країнах	Презентації	Інтернет-ресурси.

V. Контроль якості знань студентів

5.1. *Форми і методи поточного контролю*

Форми поточного контролю: модульні контрольні роботи.

Методи поточного контролю: усне опитування, тести, контрольні завдання.

5.2. *Форми і методи підсумкового контролю*

залік

5.3. *Критерії оцінювання знань студентів:*

1) якість знань (правильність, повнота, глибина, системність, дієвість, узагальненість, міцність);

2) ступінь сформованості професійних умінь з дисципліни;

3) ступінь самостійності в навчальній діяльності;

4) досвід творчої пошукової діяльності.

Розподіл балів, які отримують студенти

Залік

Поточне тестування та самостійна робота							Сума
Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2			
Т 1	Т 2	Т 3	Модульна контрольна робота 1	Т 4	Т 5	Т 6	Модульна контрольна робота 2
10	10	20	10	25	10	5	10
							100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
80-89	B	добре	
70-79	C		
65-69	D	задовільно	
60-64	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Програма заліку:

Поняття «інтеграція», «інтегроване навчання», їх сутність та трактування.

Основні завдання інтегрованого навчання, його результати.

Історія виникнення та розвитку інтегрованого підходу в освіті.

Сутність наскрізних (інтегрованих) умінь.

Способи формування наскрізних умінь учнів в процесі інтегрованого навчання.

Основні засоби формування наскрізних умінь («Коло вибору», «Я-речення» та ін.)

Комплексний підхід до розвитку наскрізних умінь у молодших школярів.

Підходи до інтегрованого навчання у світі (мультидисциплінарний, міждисциплінарний, трансдисциплінарний).

Основні види інтегрованого навчання (внутрішньодисциплінарна, міждисциплінарна).

Використання лепбуків як ефективного засобу інтегрованого навчання учнів початкової школи.

Форми та етапи реалізації міжпредметної тематичної інтеграції. Моделі інтегрованого навчання за тематичного підходу:

Поєднання предметного та інтегрованого навчання. Інтегровані уроки та тематичні дні.

Інтегроване навчання за тематичними тижнями, їх планування та організація.

Інтегроване навчання за тематичними блоками.

Інтелект-карти (Карти знань) як ефективний засіб інтегрованого навчання.

Сутність діяльнісного підходу в інтегрованому навчання.

Цілі навчання (таксономія Блума).

Розвиток критичного мислення учнів, деякі його стратегії

Щоденні діяльності – ротаційні моделі «Щоденні 5» та «Щоденні 3».

Сучасний зарубіжний досвід впровадження інтегрованого навчання.

Досвід впровадження комплексного навчання в школах США.

Впровадження інтегрованого навчання в школах Канади.

Інтеграція освіти у Фінляндії.

Інтегрований підхід в школах Зх. Європи (Німеччина, Чехія, Угорщини та ін.)

VI. Навчально-методична карта варіативної дисципліни «Основи інтеграції змісту початкової освіти»

Всього – 90 год., лекції – 14 год., практичні – 30 год., самостійна робота – 46 год., залік.

Тиждень	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	
Модулі	Модуль 1. Мета і завдання інтеграції в освіті							Модуль 2. Тематичний та діяльнісний підходи до інтегрованого навчання в початковій школі													
Лекції	1	2	3					4	5			6			7						
Дати																					
Теми лекцій	Сутність інтеграції в освіті. Історія її виникнення й розвитку	Формування наскрізних умінь учнів у процесі інтегрованого навчання	Різні підходи та види інтеграції в освіті					Тематичне навчання – інтеграція змісту початкової освіти					Діяльнісний підхід до інтегрованого навчання			Сучасний зарубіжний досвід впровадження інтегрованого навчання					
Теми практичних занять	Сутність інтеграції в освіті. Історія її виникнення й розвитку	Формування наскрізних умінь учнів у процесі інтегрованого навчання	Основні види інтеграції (внутрішньої, міждисциплінарної, трансдисциплінарної)	Підходи до інтегрованого навчання (мультидисциплінарний, міждисциплінарний, трансдисциплінарний)	Використання лепбуків як ефективного засобу інтегрованого навчання	Модуль на контрольна робота 1	Посидання предметного інтегрованого навчання. Інтегровані уроки	Інтегровані дні, їх планування та проведення	Інтегроване навчання за тематичними тижнями та тематичними блоками	Використання Інтелект-карт як ефективного засобу інтегрованого навчання	Цілі навчання. Розвиток критичного мислення учнів.	Щоденні діяльності («Щоденні 5»)	Щоденні діяльності («Щоденні 3»)	Сучасний зарубіжний досвід впровадження інтегрованого навчання	Модульна контрольна робота 2						
Самостійна робота	1) Складання опорних схем та конспектів до теоретичних розділів. 2) Аналіз нормативної документації. 3) Аналіз педагогічних задач, ситуацій. 4) Практичні та творчі роботи.							1) Складання опорних схем та конспектів до теоретичних розділів. 2) Аналіз педагогічних задач, ситуацій. 3) Практичні та творчі роботи.													
Види контролю	Поточний контроль. Перевірка самостійної роботи. Модульний контроль: Тест 1. Творче завдання.							Поточний контроль. Перевірка самостійної роботи. Модульний контроль: Тест 2. Творче завдання.													
ЗАЛІК																					

VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу

Основні:

1. Антонов Н.С. Інтегративна функція навчання. – К.: Освіта, 1989. – 304 с.
2. Бех І.Д. Інтеграція як освітня перспектива // Початкова школа. – 2002. -№ 5. – С.5-6.
3. Большакова І.О. Комплексне навчання у 20-х рр. ХХ ст. як джерело розвитку міжпредметної інтеграції змісту навчання другої половини ХХ ст. / Збірник наукових праць. Випуск 18 (1–2015).
4. Большакова І.О. Міжпредметна інтеграція змісту навчання у початковій школі (Аналіз матеріалів журналів «Радянська школа» та «Початкова школа» (II пол. 60-тих – 90-ті рр. ХХ ст.)) / І.О. Большакова // Педагогічний дискурс. - 2013. - Вип. 15. - С. 75-80. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/peddysk_2013_15_18.
5. Великий тлумачний словник української мови / Укл. і гол. ред. В.Т. Бусел. – К.– Ірпінь: Перун, 2001. – 1440 с.
6. Волкова Н.П. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К., Видавничий центр «Академія». – 512с.
7. Гончаренко С.У., Козловська І.М. Теоретичні основи дидактичної інтеграції // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2. – С. 9-18.
8. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник. – К.: Либідь, 1997. – 376с.
9. Державний стандарт початкової загальної освіти (затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 21 лютого 2018 р. № 87) // сайт МОН України - <http://www.mon.gov.ua>
10. Зверев І.Д., Максимова В.Н. Межпредметные связи в современной школе. – М.: Просвещение, 1996. – 160 с.
11. Іванчук М.Г. Технологія інтегрованого навчання в початковій школі: навчально-методичний посібник. – Чернівці: Рута, 2001.
12. Іванчук М.Г. Інтегроване навчання: сутність та виховний потенціал. – Чернівці, 2004. – 360 с.
13. Інтегровані уроки: 1-4 класи / упорядник Т.В. Бишова. – К., 2011. – 111 с.

14. Інтегровані уроки в початковій школі / упор. Н.С. Вегера. – Тернопіль: Ранок, 2010. – 160 с.
15. Іонова О.М., Сінопальнікова Н.М. Теоретичні питання підготовки майбутніх учителів до застосування інтегрованих форм організації навчального процесу початкової школи / Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «педагогіка і психологія». Педагогічні науки. 2013. № 2 (6).
16. Коваль Л.В. Сучасні навчальні технології в початковій школі: Навчально-методичний посібник. – Донецьк: ТОВ «ЮГО-Восток, ЛТД», 2006. – 225 с.
17. Козловська І.М. Аспекти дидактичної інтеграції: курс лекцій. – Львів: НМЦ КПО, 1999. – 48 с.
18. Козловська І.М. Теоретико-методологічні засади інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: монографія / за заг. ред. Гончаренка С.У. – Л., 1999. – 302 с.
19. Коломієць А.М., Коломієць Д.І. Міжпредметні зв'язки у контексті проблеми інтеграції // Педагогіка і психологія професійної освіти. – Львів, 1999. – № 2.– С.61-66.
20. Коломієць Д.І. Реалізація міжпредметних зв'язків у навчальному процесі // Придніпровський науковий вісник. – 1998.– № 130(197). – С.47-51.
21. Комплексний підхід к вихованню школярів / ред. Л.К. Балясной. – М., 1987.
22. Концепція «Нова українська школа». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya>.
23. Навчальні програми для початкової школи // сайт МОН України - <http://www.mon.gov.ua>
24. Нова українська школа: порадник для вчителя / Під заг. ред. Бібік Н. М. —К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. — 206 с.
25. Онлайн-курс для вчителів початкової школи (MON-EDERA-OSVITORIA: ST101). Модуль 3. Інтегроване навчання // Режим доступу: <https://www.ed-era.com>.
26. Савченко О.Я. Дидактика початкової освіти: підручник. – К.: Грамота, 2012. –

504 с.

27. Савченко О.Я. Сучасний урок в початковій школі. – К.: «Магістр-8», 1997. – 256 с.
28. Селевко Г.К. Энциклопедия образовательных технологий: в 2 т. – М.: НИИ школьных технологий, 2006.
29. Фіцула М.М. Педагогіка. Навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. – К., Видавничий центр «Академія». – 527 с.

Додаткові:

1. Амонашвили Ш.А. Личностно-гуманная основа педагогического процесса – Минск, 1990.
2. Коменский Я. А. Великая дидактика // Коменский Я. А. и др. Педагогическое наследие / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. — М.: Педагогика, 1989. — С. 11—106.
3. Корчовський Д.О. Теоретико-методичні основи інтеграції змісту практично-технічної підготовки фахівців з комп'ютерної графіки та дизайну (дисертація) – К., 2017.
4. Котельникова Г.Н. Интегрированные уроки в начальной школе. – Шадринск, 2001.
5. Кравець В. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва. Навчальний посібник. – Тернопіль, 1996. – 436 с.
6. Олійник С.А. Добірка статей про інтегровані уроки у 2(3) класі // Бібліотечка вчителя початкової школи. – 2000. – № 9-10. – С.24-37.
7. Проскура Т.В. Кругообіг води в природі. Складання казки: Інтегрований урок з природознавства та розвитку зв'язного мовлення: 3 клас // Розкажіть онуку. – 2001. – № 7-8. – С.21.
8. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: Наук.метод. посіб. / Пометун О., Пироженко Л. – К.: ВСК, 2004. - 192 с.
9. Сухаревская Е.Ю. Интегрированное обучение в начальной школе. – Ростов-на-Дону, 2003.

10. Технологія інтеграції змісту освіти: збірник наукових праць за матеріалами міжнародної конференції / В.Р. Ільченко. – Полтава, 2011, випуск 3.
11. Федоренко В.Л. Інтегровано ігровий комплекс «Синтез наук». – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 224 с.
12. Хуторской А. В. Современная дидактика. Учебное пособие. 2-е изд., перераб. — М.: Высшая школа, 2007. — 639 с.
13. <http://pidruchniki.ws> – сайт підручників.
14. <http://hklib.npu.edu.ua> – бібліотека НПУ імені М.П.Драгоманова.
15. <http://irbis-nbuv.gov.ua> – електронні інформаційні ресурси Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського.
16. <http://www.dnppb.gov.ua> - Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського.
 - + *підручники з педагогіки*
 - + *періодичні видання методичного характеру для вчителів (журнали, методичні посібники і т.д.).*
 - + *навчальні підручники для початкової школи*

VIII. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 2019/2020 н.р.